

# KVALIFIKÁCIA OVČIAROV NA SLOVENSKU

J. Lietava

---

LIETAVA, J. (Výskumný ústav lúk a pasienkov, Banská Bystrica): *Kvalifikácia ovčiarov na Slovensku*. Sbor. ÚVTIZ - Sociol. Zeméd., 18, 1982 (2): 117-123.

Kvalifikáciu stotožňujeme s úrovňou vzdelania a nadobudnutými praktickými skúsenosťami a poznatkami počas výkonu profesie. Rozbor súčasného stavu svedčí o nedostatku ovčiarov, o ich nepriaznivej vzdelanostnej úrovni a o vysokej fluktuácii. Treba, aby príslušné centrálné orgány zvýšili pre niektoré okresy kvóty a pre budúcnosť počítali aj s možnosťou uplatnenia žien. V praxi treba zdokonaľiť systém školenia týchto pracovníkov a pre každú chovateľskú prevádzku počítat s tlačou.

poľnohospodárstvo; chov oviec; kvalifikácia ovčiarov; veková štruktúra; fluktuácia; mimoškolské vzdelávanie

---

Chov oviec treba vzhľadom na existujúce výmery trvalých trávnych porastov a na úsporné opatrenia v spotrebe jadrových krmív rozvinúť tak po stránke kvantitatívnej, ako aj kvalitatívnej. Uvedený dvojstranný proces sa premieta aj vo vzťahu k ovčiarom, pričom u nich vystupuje do popredia najmä kvalitatívna stránka.

V minulosti mali chovatelia možnosť výberu z ponúkajúcich sa ovčiarov; dnes naopak ošetrovatelia oviec majú možnosť voľby z viacerých poľnohospodárskych (ale i nepoľnohospodárskych) podnikov. Nedostatok ovčiarov v niektorých podnikoch zapríčiniť pokles stavov oviec, v niektorých zase upustenie od dojenia bahnic. Aj jedno aj druhé je v rozpore s celospoločenským záujmom. Niekde dochádza až k paradoxným situáciám, že do rajónu niektorého poľnohospodárskeho podniku spadajú 1—2 „dodávateľské“ obce ovčiarov (čo je dôsledkom historického vývinu) a že práve tento podnik zápasí so značnými ťažkosťami pri zabezpečovaní pracovníkov tejto profesie. Ošetrovateľov oviec z jeho rajónu pritiahli náborové príspevky, vyššie odmeny, prípadne i ďalšie výhody do podnikov, vzdialených v niektorých prípadoch aj niekoľko desiatok kilometrov.

Zmyslom tejto state je upozorniť na súčasnú nepriaznivú kvalifikačnú úroveň ovčiarov a poukázať na cesty riešenia.

Východiskové údaje pochádzajú od 235 ovčiarov, z ktorých bolo 44 bačov.

## CHARAKTERISTIKA SÚČASNÉHO STAVU

Kvalitatívnu stránku pracovníkov v pracovnom procese stotožňujeme s ich kvalifikačnou (odbornou a politickou) úrovňou. Pod kvalifikačnou stránkou chápeme jej tri základné súčasti: 1. úroveň školského vzde-

lania; 2. nadobudnuté praktické skúsenosti; 3. poznatky získané počas výkonu príslušnej profesie ako výsledok mimoškolského vzdelávania. Medzi týmito jednotlivými zložkami je bezprostredná súvislosť: miera účinnosti praxe je podmienená úrovňou vzdelania; na druhej strane miera následnej účinnosti vzdelania závisí od nadobudnutých praktických skúseností. Podobná súvislosť je aj medzi účinnosťou školského vzdelania a praxe na jednej strane a permanentným mimoškolským získavaním poznatkov počas výkonu príslušnej profesie na strane druhej. V tom spočíva vzájomná závislosť a podmienenosť medzi účinnosťou jednotlivých zložiek kvalifikácie.

Za východiskový znak kvalifikácie považujeme školské vzdelanie. Treba povedať, že po tejto stránke je situácia u ovčiarov krajne nepriaznivá. Z vybraného súboru 235 ovčiarov malo len 6,4 % špeciálne dvojročné ovčiarske vzdelanie na poľnohospodárskej majstrovskej škole (PMŠ), ktorá existovala v rokoch 1955—1971, alebo na dvojročnej odbornej poľnohospodárskej škole (OPŠ) — odbor ovčiarstvo, ktorá vznikla v roku 1972 (po zániku PMŠ) a existuje (v Trenčíne — Záblatí) dodnes ako jediná škola v ČSSR špecializovaná na výchovu kvalifikovaných ovčiarov. Ak vo vzdelaní ovčiarov zohľadníme aj absolvovanie poľnohospodárskeho odborného učilišťa (POU) zameraného na chov hospodárskych zvierat (čo sa v príprave ovčiarskej odbornosti v žiadnom smere nevyrovná absolvovaniu OPŠ), potom percento odbornosti u nich stúpne na 7,2 %.

Pri rozdelení ovčiarov na bačov a ostatných pracovníkov (valachov a honelníkov) sú percentuálne podiely čo do vzdelanosti takéto: u bačov 18,2 % (s OPŠ) a 22,7 % (vr. POU); u ostatných ovčiarov v oboch prípadoch 3,7 %. Aj u jedných aj u druhých je to v priemere veľmi nízka vzdelanostná úroveň.

Pre dokreslenie, akú úlohu zohrali obidve dvojročné ovčiarske školy uvádzame, že PMŠ absolvovalo v rokoch 1955—1971 264 ovčiarov a OPŠ od roku 1972 do roku 1982 224 ovčiarov, spolu 488 kvalifikovaných pracovníkov pre chov oviec. Pochopiteľne, z toho počtu viacerí už v chove oviec nepracujú pre vysoký vek, úmrtie (do OPŠ môžu byť prijatí len ovčiari z praxe, a to od 17 až do 45 rokov), ale aj preto, že prešli na iné úseky práce.

K OPŠ pripomíname, že na túto školu môžu byť prijatí uchádzači z radov ovčiarov aj bez absolvovania všetkých ročníkov povinnej školskej dochádzky. K základnému vzdelaniu treba pripomenúť, že najmä starší ovčiari (nad 50—55 rokov), ktorí začínali svoju pracovnú činnosť pri ovciach ako honelníci, nemohli dochádzať do školy celý školský rok. „Od Ďura do Mitra“ (od 24. IV. do 26. X.) museli byť ovčiari pri ovciach. Do školy chodili v zime. Preto v oblastiach s chovom oviec bolo v otázkach a odpovediach zaužívané vyjadrovanie, kto koľko „zím“ (a nie rokov) chodil do školy. U starších ovčiarov najst' nejaký spoločný menovateľ v základnom povinnom vzdelaní (pri platnosti počnúc rakúsko-uhorskými školskými zákonmi cez tzv. malý školský zákon, predpisujúci povinnú osemročnú školskú dochádzku na Slovensku od roku 1927/28, až po dnešné školské zákonodarstvo) by mohlo skĺznuť len na formálnu stránku, bez vecnej porovnateľnosti a diferenciacie. U terajších starších ovčiarov bol v období ich honelníctva rozdiel medzi kalendárnym, hospodárskym, školským a ovčiarskym rokom.

Na záver tohto bodu možno povedať, že súčasný stav vzdelania ovčiarov by sa mal z hľadiska dnešných požiadaviek na rozvoj chovu oviec urýchlene riešiť.

Ďalšou súčasťou kvalifikácie sú nadobudnuté praktické skúsenosti získané počas výkonu profesie. Doteraz tvorili a tvoria podstatnú obsahovú náplň kvalifikácie u prevažnej väčšiny ovčiarov. Vzdelanostná stránka kvalifikácie môže byť do určitej miery nahradená nadobudnutými praktickými skúsenosťami. Takáto substitúcia je možná za podmienok minimálnej, až primitívnej technickej vybavenosti práce, aká existuje v chove oviec. Ovce sa doja, až na niekoľko výnimiek, ako v minulom storčí — ručne. Pasenie oviec je tiež tradičné — voľné, čo vyžaduje neustálu fyzickú prítomnosť pri zvieratách. Takáto úroveň však nepritahuje mladých ľudí ani priamo do chovu, ani nepriamo cez štúdium na príslušnej odbornej škole.

Pri riešení technického a kvalifikačného problému treba postupovať jednotne a v niektorých náležitostiach v logickej následnosti. Je známa skúsenosť, že uplatnenie strojového dojenia oviec naráža na kvalifikačnú nepripravenosť. Zrýchľovanie vedeckotechnického pokroku substitúciou vzdelanostnej stránky kvalifikácie púhymi praktickými skúsenosťami čím ďalej tým viac obmedzuje a čo do času skraca.

#### I. Vekové zastúpenie ošetrovateľov oviec — The age structure of shepherds

	Ošetrovatelia vo vekovej skupine							
Roky	15—20	21—30	31—40	41—50	51—60	61—70	70 a viac	spolu
Počet	18	62	47	40	38	27	3	235
%	8	26	20	17	16	12	1	100

Z vekového rozloženia (tab. I) sa dá usudzovať, že ovčiari majú dostatočnú, primeranú prax a že aj ich vekové zoskupenie je pomerne priaznivé, až na príznaku zastúpenie u najmladšej skupiny (len 8 %) a príliš vysoké u dvoch najstarších skupín (13 % nad 60 rokov) s ohľadom na ťažkú, fyzicky veľmi náročnú prácu.

Brzdiacim činiteľom získavania praktických skúseností je pomerne vysoká fluktuácia (u vybraného súboru bola 22 %, teda takmer dvojnásobná v porovnaní s celoštátnou). Vysoká fluktuácia svedčí na jednej strane o slabom pute k podniku, na druhej strane je retardačným prvkom zvyšovania kvalifikácie vôbec. Spôsobuje časté narušovanie pracovných kolektívov, pracovnej a technologickej disciplíny i medziľudských vzťahov.

Vedenia podnikov, v snahe zmierniť nedostatok školského vzdelania a poskytnúť novoprijatým, ale nevyučeným pracovníkom aspoň najzákladnejšie zásady z chovu a ošetrovania oviec, organizujú pre nich školenia, alebo pre ten účel využívajú družstevné, resp. závodné školy práce. Zo súboru absolvovalo niektorých z foriem školenia 43 % ovčiarov. Okrem toho niektoré podniky zabezpečujú pre nich tlač. Noviny dostávalo 20 % a odborný časopis *Náš chov* len 3 % z vybraného súboru.

Celkove veľmi nízka kvalifikovanosť ovčiarov spolu s nedostatkami v riadení na nadpodnikovej a podnikovej úrovni sa prejavuje vo viacerých smeroch: v nízkej technickej úrovni práce, v nedostatočnom, často žiadnom ošetrovaní trávneho porastu, v nedostatkoch vo výžive zvierat a ich zootecnickom a veterinárnom ošetrovaní, v príliš jednostrannom stravovaní, v zníženej pracovnej a osobnej hygiene. Na salašoch sa vyrábajú potraviny, resp. potravinové suroviny, a pritom 16 % ovčiarov nemalo zdravotný preukaz, na 69 % salašov nebol záchod, v 17 % prípadov sa voda musela na salaš dovážať, v 9 % ručne donášať na väčšiu vzdialenosť ako 100 m, 8 % ošetrovateľov si samo pralo bielizeň a 52 % si samo pripravovalo stravu.

## VÝCHODISKÁ RIEŠENIA

Pozdvihnutie chovu oviec na vyššiu úroveň vyžaduje aj u pracovníkov na tomto výrobnom úseku urobiť patričné opatrenia. Naším záujmom musí byť, aby sa nedostatok kvality nenahradzoval zvýšenou kvantitou, ale aby sa rozšírený reprodukčný proces sústreďoval najmä do kvalitatívnej (kvalifikačnej) stránky pracovných síl. V chove oviec sa to následne prejaví v rozšírenom reprodukčnom procese tak po stránke kvantity, ako aj kvality.

Poskytovanie náborových príspevkov je skôr riešením kvantitatívnej stránky pracovných síl pod tlakom súčasného stavu. Perspektívne, zásadné riešenie vedie cez zvyšovanie kvalifikácie.

Pretože za podstatný východiskový znak kvalifikácie považujeme školské vzdelanie, aj zvyšovanie kvalifikácie treba odvíjať od zvyšovania vzdelania. Vzhľadom na opísaný stav, keď sa pociťuje vo viacerých poľnohospodárskych podnikoch akútny nedostatok ovčiarov a keď u terajších ovčiarov je krajne nepriaznivá vzdelanostná úroveň, treba pre podstatnejšie zlepšenie súčasného stavu urobiť zásadnejšie opatrenia. Predovšetkým treba, aby Slovenská plánovacia komisia a príslušné ministerstvá (práce a sociálnych vecí, poľnohospodárstva a výživy a školstva) zabezpečili a prostredníctvom svojich podriadených orgánov realizovali pre niektoré vybrané okresy na niekoľko rokov zvýšené a podľa naliehavosti diferencované plánované kvóty. Treba položiť dôraz na prednostné odborné vzdelávanie ovčiarov najmä tých oblastí, v ktorých sa ovce doja. Ide prakticky o celý Stredoslovenský kraj a niektoré okresy Východoslovenského kraja.

Dnešný počet absolventov odboru ovčiarstva OPŠ (v priemere ani 20 absolventov ročne) nemôže uspokojiť požiadavky rozvoja chovu oviec najmä po kvalitatívnej stránke. Ročne znamenajú len 0,6 % z celkového stavu ovčiarov (3,1 tis.). Toto percento by bolo treba zvýšiť aspoň na štvornásobok, aby OPŠ mohla prijímať 80—90 uchádzačov ročne.

Zvýšené a pritom diferencované kvóty majú umožniť poľnohospodárskym podnikom v spolupráci s príslušnou odbornou poľnohospodárskou školou jednako rýchlejšie prekonávať kvalifikačné zaostávanie a jednako rešpektovať požiadavky na pracovné sily aj priestorove.

V tejto súvislosti treba mať na zreteli rozdiel medzi doterajším a súčasným stavom na jednej strane a očakávaným stavom na strane druhej. Kým v prvom prípade značná náročnosť na fyzicky namáhavú prácu (ručné dojenie), navyiac vykonávanú vo voľnej prírode, vyžadovala

prakticky len mužské pracovné sily, pre budúcnosť, ako sa bude zavádzať strojové dojenie oviec, treba počítať aj so ženami ako s vhodnými pracovnými silami práve na dojenie. Predpokladáme, že strojové dojenie oviec bude na bližších a komunikačne ľahko prístupných stanovištiach, kým na holiach, vysokohorských a ťažko prístupných pasienkoch sa od dojenia v budúcnosti upustí.

Preto pri plánovaní kvót a pri náboře na príslušnú odbornú poľnohospodársku školu treba pamätať na správny pomer medzi počtom chlapcov a dievčat. Pre okresy, pre ktoré sa bude počítať so zvýšenými dodávkami strojového dojacieho zariadenia pre ovce, bude treba zvyšovať aj podiel kvót pre dievčence na príslušnú školu. Podniky, v ktorých sa bude zavádzať strojové dojenie oviec, by mali, pokiaľ to len bude možné, posielat na OPŠ aj dievčence, prípadne ženy. Veľmi vhodné by bolo na tento účel vyberať uchádzačky spomedzi dojičiek kráv. Podiel žien na farmách so strojovým dojením oviec bude stúpať. Možno reálne predpokladať 30—50 % žien. V tomto predpoklade sa opierame o poznatky z fariem, kde strojové dojenie už existuje (JRD L. Osada, JZD Jablunkov, VLM Pliešovce).

Na druhej strane by bolo nereálne predpokladať, že by sa dievčatá alebo matky malých a školopovinných detí mohli v pastevnom období vzdialiť zo svojich domovov na dlhšie obdobie. Z niektorých podnikov sa chodí s ovcami na hole, na vysokohorské alebo značne vzdialené pasienky. Práca na takýchto stanovištiach bude aj v budúcnosti len pre mužov. Aj tieto skutočnosti musí mať škola na zreteli. Absolventi príslušnej školy (pochopiteľne i chlapci) by mali získať určitý základný okruh poznatkov (preverený a osvojený i praktickými cvičeniami v škole) aj z prípravy stravy, hygieny a odievania, používajúc pri tom za týchto podmienok možné, progresívne surovinové, technické a technologické vymoženosti. Mnohí ovčiarci v horských a podhorských oblastiach sú v pastevnom období na dlhšie obdobie vzdialení od svojich rodín, odkázaní v príprave stravy, často i v praní, sami na seba. Dnešná škola to chlapcom neposkytuje.

Škola musí jednako držať krok s vedeckotechnickým pokrokom, jednako musí zohľadňovať požiadavky vyplývajúce z extrémnych, ťažkých prírodných podmienok, zosilnených sociálnou odlúčenosťou, osamotenosťou. Z toho dôvodu by učebný plán školy mal pamätať aj na poskytnutie praktických poznatkov z odboru prvej pomoci pre prípad úrazu a z odboru rádiovkej techniky kvôli potrebe pohotového kontaktu so svojím podnikom.

Veľký význam školy spočíva v súčasnosti aj v inom smere. Dnešná škola musí zabezpečovať po výchovnej stránke aj také úlohy, aké sa v minulosti zabezpečovali u ovčiarov mimo školy. Máme na mysli vzťah k ovčiarskej profesii.

Učebný proces (vr. praktických cvičení) musí spĺňať požiadavky vedeckotechnického pokroku tak po vzdelávacej, ako aj po výchovnej stránke. Úroveň vzdelávacieho procesu musí korešpondovať s požiadavkami najnáročnejších, najzložitejších pracovných úkonov na úrovni ošetrovateľa-technika (napr. zvládnutie strojového dojenia oviec, oplôtkového pasenia, organizácie chovu a pod.). Výchovné pôsobenie má po pri širších spoločenských súvislostiach smerovať k upevňovaniu dobrého vzťahu k práci a svojej profesii. Medzi zvyšovaním kvalifikácie a vzťahom k práci nie je v každom prípade priama úmera.

Bývalý súkromný roľník, ale i dnešní starší bačovia a valasi sa vyznačovali a vyznačujú obetavou prácou a praktickými skúsenosťami. Nahrádzali a nahrádzajú nimi aj nedostatok školského vzdelania. Bez odborného vzdelania, veľmi často bez ukončenej základnej školy, ešte neplnoletí (ako honelníci) už pracovali; vyrastali a boli zrastení so salašom. Obetavá práca i dobrý vzťah k nej bol východiskom. Treba dodať, že pevné puto k svojej profesii sa utvrdzovalo na pozadí ekonomickej nutnosti.

Dnešný mladý ovčiar má začínať školským odborným vzdelaním, z čoho vyplýva veľký význam školy pre jeho profesné formovanie. To znamená, že od školy sa žiada pozitívne komplexné pôsobenie na budúcich ovčiarov.

Tak ako je vedeckotechnický pokrok nepretržitým procesom, tak samotná škola nemôže jednorazove zabezpečiť poznatky na celý produktívny vek. Za účelom permanentnej inovácie poznatkov v tejto profesii nastupuje po skončení školského vzdelania mimoškolské vzdelávanie vo forme stáží, exkurzií, školení a štúdia literatúry. Systém mimoškolského vzdelávania treba podstatne zdokonaľiť. Školenia by sa mali povýšiť na určitý druh nadstavbového štúdia. V tomto smere môže hodne vykonať vedeckovýrobné združenie pre chov oviec na Slovensku. Čo sa týka tlače, najvhodnejším odborným časopisom je *Náš chov a denník Roľnícke noviny*.

Ovčiari väčšinou pracujú na vysunutých pracoviskách, v lete často na značne vzdialených stanovištiach. Sú na koncovke výrobného procesu. Musia často sami konať na základe vlastných rozhodnutí. Preto musia byť k tomu dostatočne vyzbrojení. Stará technológia vystačila so „starými“ ľuďmi; nová technológia vyžaduje „nových“ ľudí. Na progresívneho ovčiara sa nemožno dívať ako na púheho pastiera. Rozhoduje o mechanizačných, technických, organizačných, zootechnických, hnojárskych, veterinárnych a ďalších opatreniach, ktoré sa viažu na veľké hodnoty.

## Literatúra

BARTO, J. — HASPRA, R.: Sociálne predpoklady pre rozvoj modernej industrializovanej živočíšnej veľkovýroby v SSR. Sborník ÚVTIZ - Sociol. Zeméd., 16, 1980, č. 1, s. 31-42.

GROLIG, A.: Kvalifikace pracovní síly v zemědělství a její využití. Zeméd. Ekon., 26, 1980, č. 3, s. 129-143.

LIETAVA, J.: Pracovné a sociologické aspekty na farmách špecializovaných na chov oviec. [Záverečná správa.] Banská Bystrica, Výskumný ústav lúk a pasienkov 1977, 121 s.

PARFUS, L.: Fyzická a psychická náročnosť dělnických pracovních činností v zemědělské výrobě. Zeméd. Ekon., 27, 1981, č. 8, s. 523-528.

ŠÍMA, J.: Postoje k inovačním změnám v zemědělských podnikách. Sborník ÚVTIZ - Sociol. Zeméd., 17, 1981, č. 2, s. 121-130.

TRNKOVÁ, V. — KLA KOVÁ, M.: Vliv vědeckotechnického rozvoje na změny struktury pracovních sil v zemědělství a potravinářském průmyslu. Zeméd. Ekon., 27, 1981, č. 2, s. 97-104.

Došlo dňa 29. 4. 1982

ЛИЕТАВА, Я. (Научно-исследовательский институт лугов и пастбищ, Б. Братислава): Квалификация овцеводов в Словакии. Sbor. ÚVTIZ - Sociol. Zeměd., 18, 1982 (2) : 117-123.

Квалификация отождествляется с уровнем образования и приобретением практического опыта в процессе выполнения профессии. Анализ современного положения свидетельствует о нехватке чабанов, их низкой образованности и высокой текучести. Центральные органы управления должны бы повысить для некоторых районов квоты и наметить возможность включить и женщин. На практике же надо совершенствовать систему обучения этих работников и снабжать каждую овцеводческую организацию печатью.

овцеводство; квалификация чабанов; возрастная структура; текучесть; внешкольное образование

LIETAVA, J. (Grassland Research Institute, Banská Bystrica): *The Qualification of Shepherds in Slovakia*. Sbor. ÚVTIZ - Sociol. Zeměd., 18, 1982 (2) : 117-123.

Qualification is considered to be the same as the level of education and practical skills gained when carrying out the profession. The analysis of the present situation shows that there is a lack of shepherds, their education level is low and fluctuation high. It is necessary that the responsible central authorities should increase the prescribed numbers of workers in this profession for some districts and that women may also be admitted in future. The training system for these workers should be improved and press may also be involved in these efforts.

agriculture; sheep breeding; qualification of shepherds; age structure; fluctuation; extramural education

LIETAVA, J. (Forschungsinstitut für Grünland, Banská Bystrica): *Qualifizierung von Schäfern in der Slowakei*. Sbor. ÚVTIZ - Sociol. Zeměd., 18, 1982 (2) : 117-123.

Die Qualifizierung identifizieren wir mit dem Niveau der Bildung und mit erworbenen praktischen Erfahrungen und Erkenntnissen während der Ausübung der Profession. Die Analyse des Gegenwartszustandes zeugt von einem Mangel an Schäfern, von ihrem ungünstigen Bildungsniveau und von einer hohen Fluktuation. Es ist nötig, daß die entsprechenden Zentralorgane für einige Kreise die Quoten erhöhen und für die Zukunft auch mit der Möglichkeit der Durchsetzung von Frauen rechnen. Es ist nötig, in der Praxis das System der Schulung dieser Beschäftigten zu vervollkommen und für jeden Zuchtbetrieb mit der Presse zu rechnen.

Landwirtschaft; Schafzucht; Qualifizierung von Schäfern; Altersstruktur; Fluktuation; Bildung außer der Schule

---

*Adresa autora:*

Doc. ing. Ján Lietava, CSc., Výskumný ústav lúk a pasienkov, Mládežnícka 36, 974 21 Banská Bystrica

---

## POKYNY PRO AUTORY VĚDECKÉHO ČASOPISU SBORNÍK ÚVTIZ - SOCIOLOGIE ZEMĚDĚLSTVÍ

Časopis Sborník ÚVTIZ - Sociologie zemědělství uveřejňuje původní vědecké práce, stručná sdělení a přehledné referáty, tzn. práce, jejichž podkladem je studium literatury a které shrnují nejnovější poznatky a současný stav v dané oblasti.

Autor je plně odpovědný za původnost práce a za její věcnou i formální správnost. K práci musí být připojen souhlas vedoucího pracoviště s publikací článku a prohlášení autora o tom, že práce nebyla publikována jinde.

O uveřejnění prací rozhoduje redakční rada časopisu, a to se zřetelem k lektorským posudkům, vědeckému významu a přínosu a kvalitě prací.

### RUKOPISY MUSÍ VYHOVOVAT TĚMTO PODMÍNKÁM:

1. Úprava rukopisu musí odpovídat státní normě ČSN 88 0220 (formát A4, 30 řádek na stránku, 60 úhozů na řádek, mezi řádky dvojité mezery). Texty k obrázkům a grafům jsou na zvláštním listě v češtině a angličtině; vlastní popis je český. Tabulky se číslují zvlášť římskými číslicemi a jsou též na zvláštních listech.

2. Rukopis původní práce má zpravidla tyto části:

- a) **Název práce** — výstižný a stručný (nemá přesahovat 85 úhozů)
- b) **Jména autorů** se uvádějí bez titulů, se zkratkou křestního jména
- c) **Úvodní stať** — krátké odůvodnění provedené práce a stav studované otázky
- d) **Materiál a metoda** — metody se popisují pouze tehdy, jsou-li původní; popis metody by měl umožnit, aby se podle něho mohl použitý pracovní postup opakovat
- e) **Výsledky** — uvádějí se pouze skutečné nálezy a zjištění
- f) **Diskuse** — zhodnocení zjištěných výsledků se zřetelem k činitelům je ovlivňujícím
- g) **Literatura** — musí odpovídat státní normě ČSN 01 0197, tj. citace seřadit abecedně podle jména prvních autorů; příjmení jména (verzálkami); zkratka křestního jména (dvojtečka); plný název práce (tečka); úřední zkratka časopisu, ročník, rok vydání, číslo, první stránka — poslední stránka (před číslo se uvádí zkratka č. a před první stránku s.); u knih je uvedeno místo vydání, vydavatel a rok. Odkazy na literaturu v textu jsou uvedeny jménem autora a rokem vydání.
- h) **Souhrn** — má vystihovat jen to nové a podstatné, co práce přináší. Nemá překročit rozsah 10 řádků. Začíná jménem autora (v závorce je uvedeno pracoviště), titulem článku a kompletní citací. K rukopisu se připojí tři exempláře souhrnu navíc, a to na samostatných listech.
- i) **Klíčová slova** — připojí se po vynechání řádku pod souhrn. Klíčovým slovem rozumíme substantivum, které je nutné pro věcné zařazení předložené práce. Klíčová slova se řadí směrem od obecnějších výrazů ke konkrétním. Začínají malým písmenem a oddělují se středníkem. Jejich počet závisí na povaze práce a neměl by klesnout pod tři a převýšit dvanáct slov.
- j) **Adresa autora (autorů)** — uvádí se plně jméno, akademické, vědecké a pedagogické tituly, jakož i podrobná adresa pracoviště s PSČ.